

POLJSKO SLOVSTVO.

»Podstawy etyki i prawa.« (Podlage etike in prava.) Napisal Ks. Maryan Morawski T. J. prof. univ. Jag. Zeszyt pierwszy. Kraków. 1891. — Morawski je slaven profesor na krakovskem vseučilišču, urednik najboljšega znanstvenega lista poljskega »Przegląd-a powszechn-ega«, v katerem je priobčil že mnogo izvrstnih spisov. Pričujoči 1. zvezek »Podstawy« je zbirka iz omenjenega lista, pa primerno predelana. Ta zvezek ima poljudne razprave o pravni in naravni podlagi. Prekoristno berilo za naše čase in želeli bi bilo, da se tudi pri nas

več stori na tem polju. Naše modroslovce utegne zanimati tudi poljska modroslovska terminologija. N. pr. »Wolna wola jako warunek moralności« = prosta volja kot pogoj npravnosti; »determinizem in jego racije« = determinizem in njegovi razlogi; »jeszcze zarzaty przeciwko wolnej woli« = še ugovori proti prosti volji; »dowody wolności woli« = dokazi prostosti volje, »dwa bodźce czynów ludzkich: przyjemność i powinność, i oparte na nich systemy« = dva nagona činov ljudskih: prijetnost in dolžnost, in oprta na njiju sestava itd. V prihodnje bomo skrbno poročali o nadaljnjem razvoju tega važnega dela. Dr. J. J.

Razne stvari.

Naše slike. Ker nam je prostor drag, ne bomo razlagali slik drugače, kakor če bode potreba ali pa ugodna prilika za koristne in poučne opazke. Da imajo naše slike danes ne tako lepše, rekel bi, praznično lice, opazil je že čitatelj. Opazil je dalje ime domačina g. Jos. Germ-a, ki je narisal za list že nekaj slik, katere bodo v prihodnjih številkah prišle na vrsto. — Slika Bernatz-ova »Sv. Trije Kralji«, (cl. smo prekipili od A. Pustet-a) je preprosta, a prav zato mila, zlasti v Mariji je slikan izraz ljubeznive ponižnosti in h krati nadnaravne vzvišenosti. O Rubensu nameravamo izpregovoriti pozneje še posebej; tu le omenjamo, da je Rubens izmed največjih slikarjev in je živel od 29. junija l. 1577. do 30. maja leta 1640. Naš lesorez nam kaže sliko iz njegove boljše dobe. Izvirna slika je v berlinskem muzeju. Ribbach (Gesch. der bildenden Künste. 1884, str. 631) pravi o njej, da kaže »veliko duševno pomenljivost in čiste oblike«, to se pravi, slika izraža velike ideje ali misli in je lepa po oblikah. O obojem nas prepričuje naš lesorez. — O poslednjih dveh slikah (Arabec in Arabka v Egiptu) omenjamo samo, da sta posneti popolnoma natančno po fotografijah, zato vidijo čitatelji tukaj istinite podobe, ne izmišljenih.

Rudarske pesmi (gl. str. 27. in 28.). V II. pesmi so nekatere besede, katere je treba razložiti.

1. »Predor« = navpik v tla štirivoglato ali tudi okroglo skopana in z lesom obita ali obzidana votlina. Ker je nad tako votlino hiša, kjer so stroji, zbiralnica itd., imenuje se tudi hiša »predor« (der Schacht). V tem pomenu se rabi beseda zgoraj.

2. »Ropotec« (Klapper). V prejšnjih časih je bila pri rudarstvu namesto zvonov v rabi podolgasta, ozka in v sredi izbočena deska, viseča na dveh močnih vrvicah. Obesili so jo večinoma pod streho v lino, od koder je glas klical rudarje v

ranih urah na delo. To se je ohranilo še do danes, ne radi praktičnega pomena, ampak radi navade. V Idriji se je pred par leti ta lepi, nikogar moteči, običaj iz kaj jalovega vzroka odpravil.

3. »Grez« (Senkel). V rudnikih se koplje v različnih višinah na vse strani. Vsak tak kraj se imenuje »polje« (Grubenfeld). Da pa se ruda spravlja lože na dan, izkopane so med posameznimi polji predorom jednake navpične votline. Ker pa niso izkopane do belega dna, imenujejo se »grezi«. Vsaka taka grez, kakor tudi vsako polje ali rov ima svoje posebno ime.

4. Vsled mnogih srečnih in nesrečnih dogodkov, ki se večkrat niso mogli raztolmačiti, nastala je vera v »gorskega duha« (Berggeist), ki pa je rudarjem večinoma prijazen. O njem so in bodo čitatelji še čuli.

5. »Podzemniki« = Bergmännchen, o katerih se čita tudi v drugih pravljičah.

6. »Lupina« (Schale). Pri vsakem predoru, kjer se ruda spravlja na dan, napravljena so na vrhove viseča tla. Nanja stopi človek ali pa se zapelje vozček, če ga je treba spraviti v rudnik ali na beli dan.

Sloveče Didon-ovo delo: »Jésus Christ« je izšlo tudi v nemškem prevodu pri Manz-u v Regensburgu in stane nevez. v 2 zv. 7 gld. 20 kr., vez. 9 gld. 60 kr.

Kako bode človeštvo še napredovalo? Ako sodimo po novjšem napredku, smemo se nadejati še lepših pridobitev in sicer: 1. V tehniki, mehaniki ali v strojih; 2. v uporabi elektrike; 3. v uporabi prirodnih živih sil, zlasti gonilne moči vodá; 4. v poznavanju in porabi svetlobe; 5. v razširjanju kavkaškega plemena in krščanstva čez zemljo. Sedanja stroji so okorni, tiskanje in pisanje je počasno: za sto let nas bodo pomilovali. — Kako bode pa napredovalo srce, kako značajnost in prave človeške vrline? O vsem tem bomo letos še mnogo pisali, »napredek« je tudi nam geslo.